

LAUSUNTO
17.9.2010

Viite Dnro MMM3900/2008

Asia **Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti**

Pyydettyä lausuntona vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportista Elintarviketeollisuusliitto saattaa maa- ja metsätalousministeriön ja työryhmän tietoon seuraavaa:

Vesihuollon ja elintarvikehuollon yhteistyön kehittäminen on tärkeää

Viitaten vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraporttiin haluamme tuoda esille, että Suomessa on kattava vesihuoltojärjestelmä ja pidämme tärkeänä, että määräävässä monopoliasemassa olevien vesihuoltolaitoksien toimintaa kehitetään edelleen ja myös elintarviketeollisuuden tarpeet otetaan huomioon.

Loppuraportissa on tuotu esille ja säädetty monia tärkeitä kehitysalueita. Elintarviketeollisuuden vesihuollon erottamista väestön terveydensuojelun kannalta tärkeästä muusta vesihuollosta pidämme kuitenkin valitettavana resurssien tuhlaamisena ja se saattaa heikentää sekä vesihuoltolaitosten että elintarviketeollisuuden kehittymismahdollisuuksia. Vesihuoltolaitoksien osaamista, laitteita ja resursseja tulee kehittää nykyisestäään kokonaisuutena hyvässä yhteistyössä muun yhteiskunnan ja myös elintarvikesektorin kanssa.

Elintarviketeollisuusliiton jäsenkyselyn mukaan 85 % jäsenyritystemme toimipaikoista on sopimussuhteessa vesihuoltolaitoksen kanssa eli elintarviketeollisuus vesihuoltolaitosten asiakkaana on nykypäivää. Elintarviketeollisuuden näkökulmasta ei ole mitään pakottavaa tarvetta muuttaa nykyistä toimivaksi havaittua lainsäädäntöä yksipuolisilla rajauksilla, joilla lainsäädäntö ja todellinen elämä erkanevat toisistaan. Elintarviketeollisuuden ja vesihuollon esille tulleet, lähinnä korvausvastuuseen liittyvät ongelmat voidaan hoitaa asioiden tiedostamisen jälkeen paikallisesti sopimusteitse.

Elintarviketeollisuusliitto katsoo, että vesihuoltolain tarkistaminen on toteutettu kapea-alaisesti asutuksen, vesihuoltolaitosten ja kuntatalouden näkökulmasta. Vesihuolto on yhteiskunnan peruspalveluita yhdessä liikenneverkon, sähköjakelun ja teleliikenteen kanssa ja sen palveluiden saanti on lailla turvattava myös elintarviketeollisuudelle. Vesihuoltolain toimivuudesta tehdyssä kyselyssä (Warsta, Matias: Mielipiteitä vesihuollon kehittämiseksi, Edilex 2007/7), johon loppuraporttissakin viitataan, kyselyyn vastanneista enemmistö, 61 %, piti nykyistä lain soveltamisalueen rajausta elinkeinojen harjoittamisen osalta hyvänä. Vastanneista jopa 37 % ehdotti sen laajentamista ja vain 2 % ehdotti nykyistä suppeampaa rajausta. Kyselyyn vastasi yli tuhat vesihuoltoalan edustajaa, joten vesihuoltoalan toimijoiden mukaan ei olisi perusteita kaventaa lain soveltamisalaa.

2§ Vesihuoltolain soveltamisala

Vesihuoltolain 2§:ään tehty rajausta vesihuoltotarpeiltaan asumisesta poikkeavan elinkeinoelämän rajaamisesta lain ulkopuolelle aiheuttaa nähdäksemme tulkintaongelman. Ehdotetusta laista ei yksiselitteisesti käy ilmi sitovatko esimerkiksi uudessa tilanteessa lain 18§ ja 19§ yleiset taloudelliset periaatteet vesihuoltolaitosta niiden neuvotellessa vesihuollon järjestämisestä lain ulkopuolelle jääneen elinkeinoelämän kanssa. Mikäli velvoitteet eivät sido, pelkäämme määräävässä monopoliasemassa olevien vesilaitosten esittävän kohtuuttomia vaatimuksia erityisesti pienille ja keskisuurille

LAUSUNTO
17.9.2010

jäsenyrityksillemme. Vesihuoltolaitoksillahan on Vesilain 9 luvun 9 §:n mukaan etuoikeus pohjavesien käyttöön, joten elintarviketeollisuudelle jäisi tällöin hyvin vähän vaihtoehtoja toiminnalleen tärkeän vesihuollon järjestämiseen.

Elintarviketeollisuusliitto esittää, että ensisijaisesti vesihuoltolaki tähtäisi vesihuollon kehittämiseen kokonaisuutena huomioiden erilaisten asiakkaiden tarpeet. Lainvalmistelussa tämä tarkoittaisi sitä, että lain soveltamisalaa sen supistamisen sijasta laajennettaisiin koskemaan myös muuta, kuin vesihuollon kannalta asumiseen rinnastuvaa elinkeinoitoimintaa. Mikäli vesihuoltolaissa päädytään rajaamaan joitakin toiminnassaan vettä tarvitsevia elinkeinoelämän sektoreita vesihuoltolain ulkopuolelle, niin lain 2§:ssä tulee Elintarviketeollisuusliiton mielestä samalla täsmentää sopimuksien teon yleiset perusteet. Elintarviketeollisuusliitto esittää, että laissa säädettäisiin vesihuoltolaitosten ja lain soveltamisalueen ulkopuolelle rajattujen asiakkaiden välisissä sopimuksissa tulee tasapuolisuuden varmistamiseksi kuitenkin noudattaa vesihuoltolain pykälää 14, 15, 15A, 18, 19 ja lukua 5 kokonaisuudessaan, vaikkei laki muuten sopimussuhdetta koskisikaan. Näin laki selventäisi sopimusneuvottelujen pelisäännöt, välttäisi tulkintaepäselvyyksiä ja mahdollistaisi vesihuoltolaitoksen ja elinkeinoelämän toiminnan kehittymisen kokonaisuutena. Joka tapauksessa on hyvin tärkeää, että erilliset yritysten ja määräävässä markkina-asemassa olevien vesihuoltolaitosten sopimukset tulevat tehdyiksi ja niissä määrätään kaikista olennaisista palvelun ehtoista. Tätä varten mm. Elintarviketeollisuuden ja vesi- ja viemärlaitosyhdistyksen on jo käynnistetty yhteistyö, jonka tavoitteena on yhteistyössä laatia elintarvikealalle omat sopimusmallit.

Haluamme tuoda esille, että elintarvikehuolto kuuluu valtioneuvoston päätöksen (VNp huoltovarmuuden tavoitteista 21.8.2008) mukaisesti huoltovarmuuden kannalta kriittisen tuotannon piiriin. Päätöksessä todetaan, että riittävä puhtaan veden saanti on turvattava kotitalouksille, yhdyskunnille, sairaanhoitolaitoksille ja väestön toimeentulon kannalta välttämättömälle tuotannolle. Puhtaan veden saannin häiriöt voivat pysäyttää ruokateollisuuden alueellisesti ja ruoan saanti häiriintyy kaupoissa, kouluissa, sairaaloissa ja työpaikoilla. Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi talousveden saanti on turvattava välttämättömälle elintarviketuotannolle.

4 § Viranomaiset

Elintarviketeollisuusliitto yhtyy lakimuutoksen ehdotukseen, että vesihuoltolain toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle. Hallinnon selkeyttämistä pidetään tärkeänä, jotta vesihuoltoalaan voidaan nykyisestäään kehittää myös elinkeinoelämän tarpeet huomioiden.

Lisäksi esitämme, että maa- ja metsätalousministeriön sisällä vesiasioista vastaava yleinen osasto tiivistää yhteistyötä elintarvike- ja terveysosaston kanssa ja huomioi vesihuoltoalan suunnittelussa myös talousveden elintarvikekäytön tarpeet. Näkemyksemme mukaan työtä on tehtävä erityisesti vesihuolto- ja elintarvikealat erottavien ja aitojen purkamiseksi ja yhteistyömahdollisuuksien toteuttamiseksi verkoston molemmissa päissä. Liitteessä 1 on esitetty niitä elintarviketurvallisuuden ja terveydensuojelun näkökohtia, joiden vuoksi vesihuollolla ja talousveden elintarvikekäytöllä on erityinen merkitys.

LAUSUNTO
17.9.2010

15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudet
Pykälissä mainittuja lisäyksiä pidetään hyvinä ja tervetulleina.

15a § Erityistilanteisiin varautuminen

ETL:n ehdotus lakitekstiksi

Vesihuoltolaitoksen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla yhteistyössä kunnan valvontaviranomaisten ja pelastusviranomaisten sekä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten

kanssa suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi ainakin seuraavat seikat:

- 1) sekä **laitoksen omaan että terveydensuojelun kannalta kriittisten asiakkaiden toimintaan liittyvät riskit;**
- 2) toimenpiteet **havaittujen riskien poistamiseksi ja riskien mahdollisesta toteutumisesta aiheutuvien** haittojen ehkäisemiseksi; sekä
- 3) erityistilanteissa toteutettavat toimenpiteet.

Perustelut: Erityistilanteisiin varautuminen on tärkeä lisäys uuteen lakiin. ETL ehdottaa yhtä täsmennyttä pykälään. Täsmennyksen tarkoituksena olisi kannustaa vesilaitoksia yhteistyöhön terveydensuojelun kannalta merkittävien asiakkaiden kanssa yhteisten riskien tunnistamiseksi ja eliminoinniseksi kokonaisuuden kannalta järkevimmällä tavalla. Edustamamme elinkeinoelämän ala on havainnut että elintarviketeollisuuden ja vesihuoltolaitosten välillä voi olla suuria näkemuseroja riskien toteutumisen vaikutuksista.

Mikäli laissa päädytään rajaamaan joitakin toiminnassaan vettä tarvitsevia elinkeinoelämän sektoreita vesihuollon ulkopuolelle, niin laissa tulisi kuitenkin tarkasti määritellä, että vesihuoltolaitosten tulee huomioida suunnitelmassa myös näiden lain ulkopuolelle rajattujen asiakkaiden riskit, jos näiden asiakkaiden välityksellä vesihuollon ongelmista voi aiheutua terveydensuojelullista haittaa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolelle. Lisäksi Elintarviketeollisuusliitto edellyttää, että laissa veloitetaan ryhtymään toimenpiteisiin havaittujen riskien poistamiseksi.

16 § Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus

ETL:n ehdotus lakitekstiksi

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta. **Tiedotuksessa on huomioitava erityisasiakkaiden tiedontarve ja mahdollisuus omaan ennakkointiin riskien rajaamiseksi.**

Perustelut: ETL ehdottaa yhtä lisäystä pykälään. Muutos velvoittaisi vesihuoltolaitokset huomioimaan erityisasiakkaiden tiedontarve. Elintarviketeollisuusliiton jäsenistöltään saaman palautteen mukaan varsinkin pienillä ja keskisuurilla elintarviketeollisuusyrityksillä on ollut vaikeuksia saada tietoja talousveden laadusta. Tiedottamisen niukkuuteen ovat ottaneet kantaa kesällä myös Venäjän eläinlääkintä- ja kasvinterveyslaitoksen tarkastajat toukokuussa laitosten vientitarkastusten yhteydessä. Venäjän vienti on niin merkittävä tekijä sekä alkutuotannolle että elintarviketeollisuudelle, että tämä asia tulee saattaa kuntoon viranomaisten toimesta.

Mikäli laissa päädytään rajaamaan joitakin toiminnassaan vettä tarvitsevia elinkeinoelämän sektoreita vesihuollon ulkopuolelle, niin laissa tulisi samalla tarkasti määritellä, että vesihuoltolaitosten tulee huomioida myös näiden asiakkaiden tiedontarve.

18 § Maksujen yleiset perusteet ja
19 § Maksut.

20, 20 a-c, § Vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttäminen ja toimintakertomuksen laatiminen
Elintarviketeollisuusliitto yhtyy lakimuutoksen ehdotukseen, että vesihuollon maksujen tulee kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korvausinvestoinnit. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että elinkeinoelämältä ei peritä ylisuuria maksuja vaan hinnoittelun tulee perustua aiheuttamisperiaatteeseen, olla kohtuullista ja tasapuolista. Periaatteita tulee noudattaa myös mahdollisesti lain ulkopuolelle rajattuun elinkeinoelämään. Mikäli ehdotettuihin tilinpäätöksiin, tunnuslukuihin ja toimintakertomuksen sisältöön myös lain ulkopuolelle rajatut asiakkaat, tietojen julkaisu edistää vesihuollon toimintojen läpinäkyvyyttä.

Lisäksi Elintarviketeollisuusliitto kannattaa vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden valvonnan kehittämistä loppuraportin kohdassa 8.3 esitetyllä tavalla. Lain tarkistamistyöryhmän työn tukemiseksi Maa- ja metsätalousministeriön tilaama Kiuru & Rautiainen Oy:n selvitys "Vesihuoltolaitosten omistusjärjestelyt ja talouden läpinäkyvyyden varmistaminen" osoittaa selvästi, että valvonnalle on selvä tarve.

Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän asettamispäätöksessä työryhmän tehtävänä on ollut selvittää vesihuoltolain ja siihen liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeet. Elintarviketeollisuus katsoo, että lakia on valmisteltu kapea-alaisesti elinkeinoelämän asiakkaita ja heidän tarpeitaan kuulematta. Elintarviketeollisuus kokee lain valmistelussa vallinneen yksipuolisuuden kiusalliseksi, sillä elintarviketeollisuus vesihuollosta riippuvaisena on kiinnostunut osallistumaan vesihuollon kehittämiseen ja uusiin kustannusvastaavuuteen perustuvien liiketoimintamallien luomiseen.

Kunnioitavasti
ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO

Heikki Juutinen
Toimitusjohtaja

LIITE 1.

Elintarviketurvallisuuden ja terveydensuojelun näkökohtia vesiepidemiatilanteissa

Vesihuolto on jo nyt oleellinen osa elintarvikeketjua ja vesiepidemiatilanteissa on pyrittävä ennakoiden välttämään riskin laajentuminen elintarvikeketjun kautta tiedottamisella ja ennakoivilla toimilla. Elintarviketeollisuusliiton teettämän selvityksen mukaan yli 85 % elintarvikeyrityksistä kuuluu määrävissä monopoliasemassa olevan vesihuollon piiriin ja tämän lisäksi talousvettä käytetään alkutuotannossa eläinten juomavetenä osana ruokintaa. Elintarviketeollisuus yksin käyttää yhteensä yli 16 miljoonaa kuutiota talousvettä vuosittain. Tämä on volyymiltään merkittävä ja noin kolme kertaa enemmän kuin väestön juomaveden tarve (noin 5 miljoonaa kuutiota), vaikkakin se on vain muutama prosentti talousveden kokonaisvolyyymista. Nämä ovat väestön hyvinvoinnin kannalta kaikkein kriittisimmät talousveden volyyymit.

Vesi on kiistatta tärkein elintarvikkeiden raaka-aine tuoteryhmästä riippumatta. Vesi mainitaan lähes jokaisen tuotteen reseptissä ja ainesluettelossa. Lisäksi vedessä pestään, kypsennetään, jäähdytetään ja sulatetaan elintarvikkeita, myös pakkaamattomia. Vettä käytetään jossakin prosessin vaiheessa paljon ja haihdutetaan toisessa esim. sokerin valmistus ja mallastus. Veden joko maaperästä tulevat kontaminantit tai puhdistusprosesseissa syntyvät ja kemikaalit voivat vaikuttaa prosessiominaisuuksiin, reagoida muiden raaka-aineiden kanssa tai rikastua prosesseissa. Veden mikrobiologisella puhtaudella on merkitystä erityisesti niissä tuotteissa, joita ei kuumenneta ennen nauttimista tai kypsennetään matalissa lämpötiloissa mm. tuoresalaatit, raasteet, hedelmät, jälkiruoat, konditointituotteet sekä kylmäsavutuotteet ja metwursti.

Vesiepidemiatilanteessa riski on katsotaan alueelliseksi, sillä juomavesi tavoittaa yleensä vain yhden kunnan alueella asuvat ihmiset. Jos Nokian kaltainen vesiepidemia sattuu valtakunnallista elintarvikeketjua harjoittavan esim. meijerin, lihalaituksen tai vihannespakkaamon alueella, niin kymmeniä tuhansia ihmisiä voi sairastua ja riski leviää nopeasti (1-2 vrk) usean kunnan alueelle jopa valtakunnalliseksi. Kaupan ketjuuntuminen ja vahva pyrkimys valtakunnallisesti samanlaiseen valikoimaan on pakottanut kotimaiset ja ulkomaiset yritykset sopeutumaan vallitsevaan kysyntään. Kaikkien osapuolien etu on pyrkiä riskien minimoimiseen tiiviillä ennakoivalla yhteistyöllä.

Riittävän ja terveydensuojelulain vaatimukset täyttävän veden saatavuus on elintarviketeollisuuden tuotannon perusedellytys, sillä talousvesi on tärkeä monella tavoin:

- ✓ Elintarviketyöntekijöiden työterveys ja henkilökohtainen hygienia mm. käsien pesu – saastunut vesi sairastuttaa työntekijät ja toiminta yrityksistä häiriintyy
- ✓ Putkistojen puhtaana pysyminen sekä laitteistojen puhdistus ja pesu. Vettä käytetään lisäksi keittämiseen, jäähdytykseen, höyrytykseen, sulatukseen yms. Saastunut vesi kontaminoi liikaisten pintojen kautta myös puhtaat tuotteet.
- ✓ Elintarvikkeiden raaka-aineena käytetään vettä. Mahdollisuus suoraan kontaminaatioon ja riskien siirtymiseen eteenpäin ketjussa

Loppuraportissa on katsottu, että terveydensuojelulain mukaisen talousveden valvonnan tulee riittää myös elintarviketeollisuuden tarpeisiin. Käytännössä jatkuva valvonta tarkoittaa laitoksen toimimasta veden määrästä riippuen näytteen ottoa useamman päivän tai viikon välein jakeluverkon eriosista. Häiriötilanteissa epäily aiheuttaa uuden näytteenoton ja mm. mikrobiologisten indikaattoribakteerien analyysitulosten saaminen kestää noin vuorokauden. On siis mahdollista, että elintarvikeyritys ehtii valmistamaan ja toimittamaan useita tuotantovuoroja a' 8 h ennen kuin viranomaiset antaa juomaveden keittokehotuksen tai käyttökiellon. Nykyistä valvontatiheyttä voidaan pitää riittävänä,

LAUSUNTO
17.9.2010

mutta ennakkotiedotusta laatu epäilyistä erittäin tärkeänä ja toivottavana uudistuksena, jotta elintarvikeryhtymän sekä tuotteet että sisäiset putket voidaan suojella kontaminaatiolta ja vaihtoehtoisen vesilähteen käyttö on mahdollista. Viranomaistulosten saaminen vesinäytteistä kestää joissakin kunnissa viikkoja mitä pidetään liian pitkänä aikana. Lisäksi on hyvä tietää, että keittokehoitus ei ole elintarviketeollisuuden näkökulmasta relevantti vaihtoehto, sillä teollisuuden käyttämää ei ole tarkoituksenmukaista keittää vaan toiminta on keskeytettävä ja vahinko rajattava tuotannossa.

On valitettavaa jopa kummallista, jos juridiseen määritelmään vedoten pyritään rajamaan talousvesi elintarviketuotannosta erilliseksi tekijäksi. Verkoston molemmissa päissä tulee olla tietoisuus veden käytöstä elintarviketuotannossa, vaikka vesitippa muuttuu lainsäädännön mukaan elintarvikkeeksi vasta kun se tippuu hanasta ja käytetään elintarvikkeena. Käytännössä talousveden laatu verkostossa heikkenee ja eikä putkisto välttämättä aina ole elintarvikkeiden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien vaatimuksien mukainen.

Riskien ja niiden vaikuttavuuden arvioinnissa vesihuollon riskit tulee arvioida raakavesilähteestä ruokapöytään eli kaivolta kuluttajalle. Toimiminen osana elintarviketuotannossa on huomioitava erityisesti kriisitilanteiden tiedottamisessa ja valmistelevalle koulutuksessa. Vesipassikoulutuksessa ei tällä hetkellä mainita vesiriskien laajentumismahdollisuutta elintarviketuotannosta vaan päähuomio on itse vesihuollon ylläpitämisessä ja asutuksen vedensaannin turvaamisessa. Vastaavasti vesiriskien hallinta tulee huomioida elintarvikealan hygieniapassikoulutuksessa. Koulutusta ja keskinäistä yhteistyötä tulee parantaa ajoissa, sillä putkiston ikääntyessä epidemiariskit kasvavat. Ilmaston ääri-ilmiöiden lisääntyminen lisää myös vesiepidemiariskien todennäköisyyttä.

Suomessa on tehty laatuvalvontajärjestelmää jo vuosikymmeniä. Tuottajat, teollisuus, kauppa, kuluttajat, neuvonta ja hallinto luovat yhdessä maastamme vahvaa elintarvikkeiden laatuvarmistusta. Aina laatuvarmistus elintarviketuotannossa perustuu siihen, että koko toimiala on sitoutunut kansalliseen elintarviketuotannon laatuvarmistukseen. Yhteistyö vahvistaa kaikkien ketjun osien kilpailukykyä. Laatuvalvonnassa on mukana koko elintarvikeala vesihuoltoalaa lukuun ottamatta, vaikka vesihuolto on keskeinen tekijä ellei jopa keskeisin koko elintarviketuotannon toiminnan kannalta. Kysymys on lähinnä tahtotilasta, lainsäädännöstä ja yhteistyöhalusta.